

людини, яка втратила роботу, призводить до бездіяльності, втрати самоповаги, занепаду особистості, пияцтва, наркоманії, зростання чисельності самогубств, політичного і громадянського безладу та інших негативних проявів розвитку суспільства.

Покращенню економічного стану України постійно приділяється багато уваги. Науковці та політики вносять різні пропозиції стосовно сприяння зростанню виробництва в країні. Проте, найпростіший спосіб отримати позитивну динаміку зростання ВВП на рівні близько 3% полягає в утриманні досягнутого рівня зайнятості. Таким чином, вирішення завдання утримання стійкої зайнятості, за умови низького рівня безробіття, є запорукою успішного зростання економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ринок праці в Україні: стан, тенденції та проблеми розвитку / Н. П. Танасієнко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 6. Т.1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_1/118-122.pdf.

2. Професійне навчання кваліфікованих робітників в умовах високотехнологічного виробництва : теорія і практика [монографія] / авт. кол. : В. О. Радкевич, В. М. Аніщенко, Н. В. Кулалаєва, Г. І. Лук'яненко, А. М. Михайличенко, В. Є. Скульська; за ред. В. О. Радкевич. – К. : ТОВ НВП Поліграфсервіс, 2014. – 251 с.

УДК 330.12

ОСВІТА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

*Золотих І. Б., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Сучасний світ розвивається в умовах жорсткої конкуренції на ринку високотехнологічної продукції. Це зумовлено тим, що відбувається формування нового глобального простору світової економіки і кожна країна намагається покращити чи зберегти свої позиції в нових умовах. Сучасні досягнення України у міжнародному вимірі конкурентоздатності економіки, рівня розвитку й особливо ефективності функціонування національної інноваційної системи є недостатніми для забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки, гарантованої національної безпеки, виходу в найближчій перспективі за рахунок економічного зростання на європейські стандарти життя українських громадян. Прогресивність суспільного розвитку багато в чому залежить від спроможності освітньої сфери відтворювати інтелектуальний потенціал, якісну робочу силу [1].

Немає сумніву у тому, що освіта завжди відігравала важливу роль у розвитку не тільки науково-технічного, а й соціального прогресу.

Проте, за останні десятиліття стався розрив взаємозв'язків в циклі «наука – освіта – виробництво», а освіта й наука залишаються за межами процесу формування нової економіки.

Необхідність розвитку освітньої системи в нових умовах обумовлена:

- підвищенням значення людського капіталу в процесі створення вартості продукту;
- впливом освітньої системи на економічне зростання суспільного виробництва;
- взаємозумовленістю конкурентоспроможності економіки від знань і вміння їх вигідно застосовувати;
- вищі навчальні заклади стають найважливішими соціальними інституціями, діяльність яких пов'язана з виробництвом, передачею та поширенням знань;
- перетворенням університетів в епіцентри програмування регіонального економічного, соціального, культурного розвитку тощо.

Освіта, як одна з найважливіших сфер економіки, з одного боку, повинна швидко реагувати на НТП і тенденції розвитку економіки країни, з іншого — впливати на всі суспільні процеси, так як готує фахівців, розвиває їх як особистості і формує світогляд. Тому особливу увагу слід приділяти сучасному стану освітньої системи і впровадженню в навчальний процес інновацій.

Підвищення ролі людського капіталу як провідного фактора виробництва призвело до становлення економіки знань в багатьох розвинених країнах. Освіта набуває інноваційного характеру, оскільки спрямована на підготовку інноваційного працівника, здатного генерувати, обробляти і використовувати нові знання у виробництві, підвищуючи конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку. Інноваційність нового етапу розвитку суспільства обумовлена, перш за все, здатністю створювати, генерувати, а потім трансформувати знання при створенні нових продуктів, технологій, процесів і послуг.

Для характеристики ступеня становлення економіки знань експертами Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) розроблена система з 200 індикаторів економіки знань [2]. В системі цих показників важливе місце займають показники, що відображають розвиток освіти.

Незважаючи на низький рейтинг України за індексом економіки знань, що розраховується фахівцями Світового банку в рамках програми «Знання для розвитку», індекс освіти досить високий серед економічно розвинених країн.

У суспільстві знань, яке створюється на основі виробництва, поширення і використання знань, останні стають інструментами інновацій, конкуренції і економічного успіху, в структурі поняття «розвиток» значно збільшується роль знань і його елементів, пов'язаних з навчанням, вища освіта стає одним з провідних видів економічної діяльності [3]. Тим не менше проблем ще досить багато, а непоганий рейтинг України за освітою

забезпечений, значною мірою, успіхами колишньої радянської системи освіти в минулому. Внаслідок того, що держава вклала потужний капітал у розвиток освітньої системи, який й досі ще використовується суспільством.

Існують в сфері освіти такі проблеми, як доступність вищої освіти для кожного громадянина, скорочення обсягів бюджетного фінансування, недостатня якість освітніх послуг та інші.

Відповідно до Конституції України (ст. 53) [4] кожен громадянин має право на отримання освіти і держава повинна забезпечувати доступність і безоплатність вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Але на практиці реалізація конституційного права отримання безкоштовної освіти – під сумнівом.

Ще однією із причин недостатнього розвитку освітньої системи є розбалансованість на ринку праці між потребами роботодавців і наданими освітніми послугами. Це призводить до зниження ефективності функціонування підприємств, установ та організацій внаслідок неможливості знайти необхідну кваліфіковану робочу силу і призводить до зниження її трудового потенціалу через швидке старіння знань. Сучасний ринок праці потребує такої робочої сили, яка буде адаптуватися до швидких змін умов навколишньої економічної дійсності і зможе постійно вдосконалюватися.

Слід зазначити, що в даний час вимоги до трудового потенціалу суспільства постійно зростають. Якщо раніше радикальні зміни відбувалися в суспільстві кожні 35-40 років, і отриманих знань вистачало майже на період всієї трудової діяльності, то в сучасних умовах оптимальний період оновлення техніки і технології становить близько 4-5 років, а в окремих випадках до 2-3 років, що вимагає прискореного оновлення знань у працівників. Все це призводить до дисбалансу на ринку праці та в кінцевому підсумку – до зниження конкурентоспроможності економіки в цілому.

Інновації в світі розвиваються в двох основних напрямках: підвищенні ефективності (якості) освітнього процесу і кількісне збільшенні числа інновацій, пов'язаних із застосуванням сучасних інноваційних освітніх технологій (інформаційних, комунікаційних і тощо) [5].

Що стосується першого напрямку інноваційного розвитку системи освіти, то відзначаємо, що на Україні освіту останнім часом можна охарактеризувати зниженням ряду показників якості та недостатньою ефективністю. Модернізація освіти в даний час повинна вирішити існуючі протиріччя між реальним станом освіти і потребами суспільства, які повинні бути спрямованні на майбутнє.

З 2016 року Україна увійшла в ТОП-50 рейтингу держав за якістю вищої освіти. Згідно з рейтингом QS World University Rankings Україна зайняла 45 місце, обігнавши Естонію і Пакистан. Перші три позиції рейтингу зайняли США, Великобританія і Німеччина.

При складанні рейтингу порівнювали досягнення країн в галузі освіти за чотирма показниками: позиція по ефективності освітньої системи, доступ населення до ринку якісних освітніх послуг, досягнення кращого ВНЗ країни

і обсяги інвестицій в галузь [6]. Однак, оптимізму не додається, так як спостерігається негативна тенденція.

За якістю навчання на робочому місці Україна опустилася з 83 на 103 позицію. Розвиток освіти в Україні відбувається не за якісною, а за кількісною ознакою. Згідно з рейтингом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, Україна входить в першу двадцятку країн за розповсюдженням вищої та середньої освіти. За кількістю людей з вищою освітою Україна посідає восьме місце з 142 країн світу [7].

Освіта в сучасному світі набуває особливого значення як фактор економічного розвитку. Воно сприяє підвищенню економічного і соціального рівня життя індивідуума і є одним з основних факторів підвищення добробуту суспільства, забезпечення національної конкурентоспроможності та сталого розвитку економіки.

Система освіти виконує ряд економічних функцій: формує і вдосконалює продуктивні сили суспільства; забезпечує якість економічного зростання; без освіти не можна досягти економічного прогресу і безперервного економічного розвитку, освоювати значної потік інформації, домогтися підвищення освітнього рівня і забезпечити накопичення нових знань; за допомогою безперервної освіти людина адаптується до постійних змін у навколишній дійсності.

Завдяки економічним функціям освіти відтворюється людський потенціал національної економіки і як наслідок – відбувається прискорення соціально-економічного розвитку суспільства та індивіда, створюються умови і передумови для розвитку творчості в широкому сенсі слова (соціального, інтелектуального, технічного та культурного тощо) як основи переходу до нової економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лавриненко Л.М. Інноваційний розвиток трудового потенціалу в сучасних умовах / Л.М. Лавриненко // Сталий розвиток економіки — № 1. — 2014 [23] — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin>
2. OESD Science, Ttechnology and Industry — 2004. Score-board. Paris. — 2005.
3. Иноземцев В.Л. За пределами экономического сообщества. Постиндустриальные и постэкономические тенденции в современном мире. / В. Л. Иноземцев — М. : Academia, 1998. — С. 17.
4. Конституція України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/ka/konstitutsiya_ukrainy/statja-53.htm
5. Грішнова О. Управління людським капіталом у контексті реалізації інноваційної концепції підприємства / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. — 2007.— № 5. — С. 37-41.
6. Очеретнюк А. Подробности . — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/2108579-ukraina-okazalas-v-liderah-po-kachestvu-obrazovanija-v-mire-rejting.html>
7. Лавриненко Л. М. Місце освіти у розвитку суспільства / Л.М. Лавриненко // Інноваційна економіка. —2012. — № 7. — С. 37. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uainfo.org/blognews/17533--akie-mesta-zanimaet-ukraina-v-mirovyh-reytingah.html>